

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

אחריות התמימים

חובת תלמידי התמימים להוסיף בלימוד ועבודה
דווקא בזמן ד"בין המצרים" ו"בין הזמנים"

גליון מז

שנה יד

יוצא לאור על-ידי ועד 'חיילי בית דוד'

770 איסטערן פארקוויי - ברוקלין, נ.י.



כאשר נמצאים כעת בבית משולש,
ביהכנ"ס, ביהמ"ד ובית מעשים טובים
וגמילות חסדים, ובמיוחד - של כ"ק
מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משה
שבדורנו - שהוא מעין והכנה לבית
המקדש השלישי, שאף הוא בית
משולש. ה"ז גם זמן זכאי - שבת
תשעה באב בזמן תפלת מנחה,
כשנעשית התגברות חדשה ד(לידת
ו)מזל משיח צדקנו, ונוסף לזה עוד
- בשנת ה'תשנ"א, ר"ת הי' תהי'
שנת נפלאות אראנו, עד להנפלאות
דהגאולה האמיתית והשלימה (עליהם)
נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
נפלאות". ומכל זה מובן - שזמן זה
ומקום זה ה"ה זמן ומקום הכי מסוגלים
לביאת משיח צדקנו".

(דבר מלכות, ש"פ דברים ה'תנשא)

נערך ע"י:

ועד חיילי בית דוד

בית משיח, בית חיינו

770 איסטערן פארקווי, ברוקלין נ.י.

להערות ותיקונים, או להצטרפות לרשימת

הדיוור בדוא"ל:

vaad770@gmail.com

אל אחינו אנ"ש והתמימים יחיו,
שלום וברכה!

לקראת שבת פרשת דברים הבעל"ט, תשעה באב (נדחה), הננו מוציאים לאור את הקובץ "אחריות התמימים". בקובץ:

• "הצעה ובקשה נפשית" לתמימים לזמן ה"חופש" - שיחה מיוחדת מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א אודות הנהגת התמימים בימי "בין הזמנים" בלימוד התורה משיחת ש"פ דברים תשמ"ו (מוגה) - ובהוספת ההשמטות מ"הבלתי מוגה". הודפס בספר התוועדויות ח"ד עמ' 169.

• "ווילדע מנהגים" - יומנו הפרטי של מזכיר הרבי מלך המשיח שליט"א הרה"ח ריל"ג גרונר מיום תשעה באב תשמ"ח. ביומן מובא דו שיח מרתק בין הרבי למזכירו, אודות כמה ממנהגי היום.

• "עבודת השמחה" - משא מאלף אודות הכרח ואופן עבודת השמחה בימים אלו של "תשעת הימים" ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, מאת הרה"ח חלוי"צ שיחי' גינזבורג.

ויהי רצון שתיכף ומיד נראה בגילוי איך ש"נהפכו ימים אלו לימים לששון ולשמחה", ו"הואיל ונדחה ידחה", ותיכף ומיד נפקח את העיניים ונראה בהתגלותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א ובגילוי לעיני בשר, וכולנו יחד נעמוד אל מול פני כ"ק אדמו"ר שליט"א ונכריז לפניו מתוך שמחה עצומה וביטול מוחלט:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד 'חיילי בית דוד'

770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, ח' מנחם-אב, ערש"ק פ' דברים - שבת חזון, ת"ב (נדחה)
תהא שנת עצמות ומהות - **שנת הקהל**
ק"ד שנה להולדת כ"ק אד"ש מה"מ וס"ו שנה לנשיאותו



”הצעה ובקשה נפשית” לתמימים לזמן ה”חופש”

הן אמת שגם תלמיד ישיבה אוכל ושותה וישן כו' ולא עוד, אלא שחייב בכך משום ”ונשמרתם מאד לנפשותיכם”, אבל אעפ”כ, כל זה אינו המציאות שלו: המציאות שלו היא - תורה, ובזמן הפנוי מסדרי הישיבה - עליו לעסוק גם בענייני המבצעים כו'. ומזה מובן שכאשר תלמיד ישיבה אינו מתנהג באופן האמור - הרי עי”ז נפרד ממציאותו האמיתית!

**שיחה מיוחדת אודות הנהגת התמימים בימי ”בין הזמנים” בלימוד התורה
משיחת ש”פ דברים תשמ”ו (מוגה)**



האחריות על ביטול החורבן הוא על תלמידי הישיבות

ג. ההוספה בלימוד (התורה, ובפרט) הלכות התורה, ”משפט”, צריכה להיות בהדגשה יתירה אצל תלמידי הישיבות:

תלמידי הישיבות - אין להם עסק עם ענייני העולם, דאגות הפרנסה כו', מכיון שמקבלים את כל מחסורם וצרכיהם מן המוכן, ובמילא, כל ענינם ומציאותם אינו אלא לימוד התורה, בבחינת תורתם אומנותם.

ובלימוד התורה גופא - לא רק שקו”ט ופלפול בתורה, ועד ל”גדיל תורה ויאדיר”, אלא גם - ובעיקר - ’לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא’, לכוין לאמיתתה של תורה.

ולכן, כשישנו זמן מיוחד שצריכים להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה, ובנדוד”ה, בימי ”בין המצרים”, שאז צריכים במיוחד לבטל את החורבן והגלות כו', ע”י ההוספה בהלכות התורה, ”ציון במשפט תפדה” - הרי לכל לראש מוטלת חובה זו על תלמידי הישיבות, שעיקר ענינם הוא לימוד התורה, כולל ובפרט - הלכות התורה (”משפט”).



ולא עוד, אלא שיש להם אחריות בזה גם עבור תומכי הישיבה, אלו שעיקר עבודתם בקו דזבולון, מארי עובדין טבין, אשר, ע"י תמיכתם בתלמידי הישיבה שיוכלו ללמוד תורה ומתוך מנוחה כו', יש להם חלק ושותפות בלימוד התורה של תלמידי הישיבות, ובמילא, מלבד האחריות עבור עצמם, מוטלת עליהם גם האחריות עבור תומכי הישיבה.

תפקיד התמימים - להלחם באלה "אשר חרפו"

ד. ואם הדברים אמורים בנוגע לתלמידי כל הישיבות, הרי עאכ"כ בנוגע לתלמידי ישיבת תומכי תמימים:

ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, "מנהל פועל דשיבת תומכי תמימים", בקשר להתייסדות ישיבת תומכי תמימים במדינה זו, שבה חזר וביאר את השיחה של אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, מייסד הישיבה, ע"ד תפקידם המיוחד של תלמידי ישיבת תומכי תמימים, ותוכן הדברים - שתלמידי תומכי תמימים הם "חיילי בית דוד", שתפקידם ושלחותם לצאת ל"מלחמת בית דוד", לגלות בעולם את הגילוי אור דמשיח בן דוד, ע"י הפצת המעיינות חוצה, מבלי להתפעל מאלו "אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך",

ודבר ברור הוא שינצחו במלחמה זו, שהרי "מה כתיב בתרי' ברוך ה' לעולם אמן ואמן", לשון של שבועה, שבועתו של הקב"ה, כביכול, על הנצחון ד"מלחמת בית דוד".

ומזה מובן, שההוספה המיוחדת בלימוד התורה בקשר ובשייכות לביטול החורבן והגלות, ועד לגילוי דמשיח בן דוד בפועל ממש בעוה"ז הגשמי ("ציון במשפט תפדה") - שייכת ביותר וביותר לתלמידי ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד, שתפקידם להלחם עם אלו "אשר חרפו עקבות משיחך", כדי לפעול ולהביא ביאת משיח צדקנו

בפועל ממש.

ולכן, בימים אלו מוטלת החובה והאחריות על תלמידי ישיבת תומכי תמימים - בהוספה מיוחדת על תלמידי כל הישיבות כולן - להרבות ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה, ובפרט הלכות התורה, ע"פ מש"נ "ציון במשפט תפדה".

הצעה ובקשה נפשית לתמימים ללמוד גם בחופש

ה. ובנוגע לפועל - באתי בהצעה ובקשה נפשית לתלמידי הישיבות בכלל, ולתלמידי ישיבות תומכי תמימים בפרט:

בימים אלו, יוסיפו תלמידי הישיבות בלימוד התורה, ובפרט הלכות התורה, ביחר שאת וביתר עוז, אשר, עי"ז יקרבו ויזרזו ויפעלו ביטול החורבן והגלות, כמש"נ "ציון במשפט תפדה",

ובאותם מקומות שסדרי הישיבה הם באופן שחלק מימי הקיץ, כולל ימי "בין המצרים", הם בתקופת החופש,

[אבל, כמדובר כמ"פ המושג של "חופש" בישיבה, חדר או תלמוד-תורה, הוא דבר בלתי-רצוי כו' וכו' - דמכיון שהתורה היא "חיינו ואורך ימינו", הרי לא יתכן שיהי' הפסק, ח"ו, בענין החיים, והלואי שיבטלו סוכ"ס את קיומו של החופש הזה, ואדרכה - מיי"ב תמוז, "יום חג גאולת עוסקי הרבצת התורה" ובפרט של לימוד התורה ברבים, "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה" יש להוסיף בלימוד התורה, ובימי "בין המצרים" - הוספה יתירה מצד הענין ד"ציון במשפט תפדה"].

יתאספו תלמידי הישיבות גם מעצמם בכל מקום ומקום (ומה טוב - שיפנו להנהלת הישיבה בבקשה שתתן להם גם "ראש ישיבה" וכו'), על מנת להוסיף בלימוד התורה, ובפרט הלכות התורה, ביתר שאת וביתר עוז.

ופשוט, שההוספה בלימוד התורה בימים אלו - תפעל ותשפיע גם על כל הימים שלאח"ז, כולל ובמיוחד בקשר עם התחלת ה"זמן" החדש, להוסיף בלימוד התורה בעילוי אחר עילוי.

עריכת מבחנים לפני תשעה באב

ו. והצעה נוספת - בקשר לתלמידי הישיבות: כדאי ונכון שמזמן לזמן יתקיימו "בחינות" - לבחון את רמת הלימוד והידיעה בתורה, הן בכמות והן באיכות, אצל כאו"א מהתלמידים, שכן, עצם העובדה שהתלמיד יודע שמזמן לזמן יבחנו אותו במצב לימודו, תפעל אצלו תוספת מרץ וחיות כו' בלימוד התורה ומה טוב - שתוצאות הבחינה יהיו גם בכתב, דבר שיעודד ויזרז את התלמידים הנבחנים להגיע לצינונים טובים יותר, בבחינת "קנאת סופרים תרבה חכמה".

ולכן, הצעתי
ובקשתי -
בבקשה נפשית
(ועוד יותר מזה,
אלא שאין בידי
לע"ע ביטוי
מתאים יותר
כו') - שיפרסמו
את הדברים בכל
מקום ומקום
בשמי, או שלא

ומהנכון להתחיל בזה תיכף ומיד, כלומר, שהבחינה הראשונה תתקיים בימים הסמוכים, לפני ת"ב (עד חצות היום דערב ת"ב), ימים שבהם מודגשת ההוספה בלימוד התורה - "ציון במשפט תפדה",

ולכל המאוחר - (יסיימו את) הבחינה הראשונה עד חמשה עשר באב, שגם בו מודגשת ההוספה בלימוד התורה - "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף", "מחמשה עשר באב ואילך, דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו".

להבחון בעבודת ה' אצל ה"עשה לך רב"

. . ט. כדי להוסיף זירוז בכל זה - כדאי ונכון לקשר זאת גם עם "בחינות". ובהקדמה:

אמרו חכמים במשנתם: "עשה לך רב", כלומר, ישנו ציווי על כאו"א מישראל - מקטן ועד גדול - לקבל עליו ולעשות לו רב.

כלומר, נוסף על הוראת המשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם", היינו, שגם מי שהוא, חכם גדול כו', יכול להוסיף וללמוד מאחרים, ועד שיכול ללמוד מכל אדם [ואדרבה: הנהגה זו מוכיחה שהוא בגדר חכם, כדיוק הלשון "איזהו חכם הלומד מכל אדם"] - צריך להיות גם הענין ד"רב", "עשה לך רב", כלומר, ש"תקבלהו עליך לרב", לסמוך על דבריו.

וטעם הדבר - מכיון ש"אדם קרוב אצל עצמו", ובמילא, אינו יכול לסמוך על עצמו כו', ולכן, צריך לעשות לו רב שיחשיבהו גדול ממנו, ולקיים את דבריו.

ויש להוסיף, שגם מי שהוא גדול בתורה וביראת־שמים כו', שקשה לו למצוא מי שגדול ממנו - הרי "אע"פ שלא ימצא חכם גדול כמוהו, יעשה משלמטה הימנו, כי אין אדם רואה בעניני עצמו העצה הצריכה לו כמו שיראה זולתו, וזהו עשה לך רב, אף שאינו ראוי", וכמפורש שבכגון־דא יש צורך בענין של עשי' "עשה לך רב", אשר, "לשון עשי' יאמר על דבר שצריך לטרוח ולעשות על ידו", עד לעשי' מלשון כפי' (וכמו "מעשין על הצדקה").

ובהתאם לכך, טוב ונכון ביותר, שכל אחד ואחת מישראל - האנשים והנשים, כולל ילדים וילדות קטנים - יקיים את הוראת המשנה "עשה לך רב" (ובנוגע לנשים ובנות - בל' דאמרי אינשי "משפיעות"), עי"ז שילך מזמן לזמן למי שגדול הימנו ("רב"), על



מנת ובאופן לעמוד ל"מבחן" בנוגע למעמדו ומצבו בלימוד התורה, בנתינת הצדקה, ובכללות הנהגתו בעבודת ה' גם בעניני הרשות "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", אשר, עי"ז יקבל את ההוראה וההדרכה הנכונה (ללא השוחד דקרבת עצמו),

ומה גם שעצם הידיעה שמזמן לזמן יצטרך לתת "דין וחשבון" לבשר ודם, תפעל אצלו להיטיב את הנהגתו, ולהוסיף בכל עניני טוב וקדושה.

בקשה נפשית לפרסם הענין של "עשה לך רב"

י. ולכן, הצעתי ובקשתי - בבקשה נפשית (ועוד יותר מזה, אלא שאין בידי לע"ע ביטוי מתאים יותר כו') - שיפרסמו את הדברים בכל מקום ומקום, בשמי, או שלא בשמי, בהתאם להתועלת בנוגע לקיום הדבר - שכדאי ונכון ביותר, אשר, כל אחד ואחת מישראל, אנשים נשים וטף, יקיימו את הוראת המשנה "עשה לך רב", ומזמן לזמן יבואו אליו כדי לעמוד ל"מבחן" בנוגע למעמדו ומצבו בעבודת ה', אשר, עי"ז יתוסף בודאי ובודאי אצל כאו"א מישראל בכל עניני טוב וקדושה, הלוך ומוסיף ואור.

•

הוספות והשלמות מהשיחה ה"בלתי מוגה"

תלמיד ישיבה שאינו מתנהג כן, הוא נפרד!

סעיף ג. שכל ענינים ומציאותם (דתלמידי הישיבות) אינו אלא לימוד התורה:

הן אמת שגם תלמיד ישיבה אוכל ושותה וישן כו' ולא עוד, אלא שחייב בכך משום "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", אבל אעפ"כ, כל זה אינו המציאות שלו: המציאות שלו

היא - תורה, ובזמן הפנוי מסדרי הישיבה - עליו לעסוק גם בעניני המבצעים כו'.
ומזה מובן שכאשר תלמידי־ישיבה אינו מתנהג באופן האמור - הרי עי"ז נפרד
ממציאותו האמיתית!

אלא שכאן מתערב היצה"ר, ה"קלוגינקער", ואז, במקום לחזור ולהתקשר
למציאותו האמיתית, הולך וטוען על אחרים שהם "נפרדים!" ואח"כ באים אחרים
וטוענים: היתכן שאומרים על פלוני ופלוני שהם "נפרדים", וכו' וכו', ובינתיים -
"ווערט פריילעך אין שטעטל"...

ונוסף לזה: הדברים שנאמרו בענין זה - "חייבים" לרושם ולדייק בכל תיבה וכו',
דאל"כ, עלולים עוד לבוא ולומר שגם ה"רושם" הוא "נפרד!" השאלה היא, אבל,
"אין וואס קאכט מען זיך": בפרטי הביאור דפירוש רש"י או הרמב"ם כו', או בדברים
שנאמרו בקשר ל"נפרדים"!

מניין בא בכלל ביטוי כזה?! - תמיד ידעו ודיברו על התקשרות דביקות וכו', ולפתע,
נשמעים דיבורים אודות "נפרדים"! לכל דבר צריכים הרי למצוא תואר ושם ב"לשון־
הקודש", המהווה מחי' ומקיים את הדבר, ובכן, מצאו את התואר "נפרד"... מהיכן
נובע הדבר?! - אין זה אלא מפני שאצלם ישנו ענין זה, כאמור, הפירוד ממציאותם
האמיתית, ובמילא, "כל הפוסל במומו פוסל", שהרי אינו צריך לחפש רחוק... ולכן,
טוען על אחרים שהם נפרדים!

יש צורך להדגיש שאין הכוונה לפגוע בכבודו של מישהו ח"ו, ופשיטא, שלא לפרש
ולומר שכוונתי היתה לפלוני בן פלוני וכו'.

ישנם כאלו שמיד לאחרי השבת מטלפנים אפילו מעבר לים, להודיע, שבנוגע
לפלוני ופלוני נאמרו דברי שבח ותהלה כו', ואח"כ מוסיפים "בלחש" את העיקר
שבנוגע לפלוני ופלוני נאמרו דברי־מוסר ("יענעם האט מען גוט געזידלט").

ולכן, מוכרחני לשלול זאת מכל וכל שלא יפרשו שכוונתי לפלוני או פלוני כו'.
אמנם, בדברים אלו גופא מוצאים פירושים שונים כו', ולכן, מוכרחני למסור מודעה
כו', על כל מה שיפרשו כו', עד סוף כל העולם!

אינני זקוק לכך שמישהו ימסור לפלוני שדובר אודותיו כך וכך: אם אחפוץ להודיע
למישהו דבר־מה - אודיע לו בעצמי, ללא שלוחים, ומה גם שמכיון שכל ישראל בני
מלכים, ויתירה מזה: מלכים - אין "להטריחו" בשליחות כזו!...

מציאות ההנהלה בשביל התלמידים

ע"ד האחריות דתלמידי הישיבות:

ולהוסיף, שהאחריות דתלמידי הישיבה היא גם ביחס להנהלת הישיבה שכן. כל

מציאותה של הנהלת הישיבה אינה אלא בשביל התלמידים. ובמילא, כאשר תלמידי הישיבה ממלאים את תפקידם, אזי נשלמת מציאותה של הנהלת הישיבה.

ולמעשה מהידוע שכל העניינים שבעולם הם "כחותם המתהפך", כלומר, הענין למעלה הוא באופן מסויים. וכשנמשך למטה, נראה באופן הפכי, כחותם המתהפך, ועד"ז בנדוד, בנוגע להנהלת הישיבה. הרמ"ם וכו'. והתלמידים:

מצד הנהגת העולם למטה, המציאות היא שתלמידי הישיבה תלויים בהרמ"ם כו', ומקבלים מהם וכו': אמנם, ענין זה הוא כ"חותם המתהפך", היינו, שלאמיתתו של דבר, ההיפך הוא הנכון - שכל מציאותה של הנהלת הישיבה אינה אלא בשביל התלמידים.

ולא עוד. אלא שענין זה מתבטא גם בפועל ובגלוי - "הרבה למדתי מרבתי כו' ומתלמידי יותר מכולם".

ענין הבחינות נוגע בכל מציאותו, בלי פשט'לאך!

בנוגע ל"בחינות":

ולאילו שיטענו: היתכן, הרי מעבר לים לא הי' נהוג לערוך בחינות, ובמילא, "מעשה אבותינו בידינו" - התשובה היא: מעבר לים גם לא הי' נהוג לקרוא עיתונים בכל יום... ולא עוד, אלא שלא הי' קיים בכלל המושג של קריאת עיתון: כיום, אבל, "חייבים" לראות את העיתון בכל יום, כדי לדעת מה נעשה ב"שוק המניות".

ילד שזה-עתה נעשה בר-מצוה - דואגים ההורים להבטיח את עתידו, עי"ז שקונים עבורו "מניות", ובמילא, בכל בוקר "מוכרח" הנער לרוץ לראות את העיתון, כדי לדעת בכמה אחוז עלו מניותיו, ואז, יוכל ללמוד תורה (כולל - תורת החסידות). מתוך שמחה וטוב לבב.

כיצד ייראה בעיני ה"שייגעץ" שגר בשכנותו - טוען הנער - כשלא ידע מה נאמר בעיתון?!... מה איכפת לך מה יחשוב ה"שייגעץ", העיקר, שהינך לומד תורה! וזהי כל המציאות שלך!

ובכל אופן, אי-אפשר להמתין עד שישתנה מעמדו ומצבו כו', שכן, גם בינתיים חייב בלימוד התורה, ולכן, לאור המצב ההוא, יש צורך בעריכת "בחינות", שע"י יתוסף זירוז ועידוד כו' בלימוד התורה, כנ"ל בארוכה.

ובודאי לא יעשו "פשט'לאך", ולא ינסו להתחכם ולהתחמק מהבחינות, שכן, מדובר אודות ענין הנוגע לכל המציאות שלו!

יתכן שאשאל במכתב, מה שמו של ה"רב"...

סעיף ט' בענין "עשה לך רב" שיש לקיים את דבריו:

ופשוט. שלא יאמר לרב: אם תאמר לי כפי שמתקבל אצלי - אשמע בקולך. ואם לאו - "וועסטו ווערן אויס קאפעלעזש מאכער" ... "אויס רב", עד כדי כך, שכאשר אכתוב לך מכתב, אכתוב אמנם "מכתב ידידות", אבל, בהשמטת התואר "הרב" ...

לאחרי שקיים את הוראת המשנה "עשה לך רב" - עליו לקיים את דבריו: אא"כ יגיע לדרגא כזו שיגדל יותר מן הרב, ע"ד "הא דרבי" הא דידיי", ואז, יצטרך לעשות לו רב גדול ממנו, וכן הלאה.

וכדי להוסיף בזירוז הענין כו' - יכולים לנצל גם ענין של "איום": מכיון שכותבים אלי פתקים כו' בענינים שונים, להוי ידוע שיתכן שאשאל את הכותב: האם כבר קיימת את ההוראה ד"עשה לך רב", מה שמו של הרב!...

ולהוסיף, ששאלה זו אינה חייבת לבוא לאחרי המענה, או בד בבד עם המענה, אלא יתכן שתבוא לפני המענה...

לא צריך לרוץ לשדה תעופה לתפוס אווירון...

סעיף יו"ד, בנוגע לפירסום הענין ד"עשה לך רב" בכל מקום ומקום:

כ"ק מו"ח אדמו"ר קיבל פעם מכתב "מהיר דחוף", ולאחרי שקרא את המכתב וענה תשובה כו', הוסיף, שאינו רואה את דחיפות הענין שהי' צורך לשלוח מכתב "מהיר דחוף", ולא מכתב רגיל, שהרי חבל על הכסף שצריכים להוסיף עבור מחיר ה"בולים" למכתב "מהיר דחוף".

מובן וגם פשוט, שאותם פרוטות אחדות שהוצרכו להוסיף עבור "מהיר דחוף", לא תפסו מקום כלל אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, וגם לא אצל שולח המכתב, ומה גם כשמדובר אודות מכתב ששלח לנשיא הדור!... אבל אעפ"כ, הכלל ד"התורה חסה על ממונן של ישראל". הוא, גם בנוגע לסכום פעוט, וכשאינן צורך בכך, אין לבזבז גם סכום פעוט.

אמנם, כשמדובר בענין שיכול להביא לידי תועלת בקיום התומ"צ, הרי אפילו על ספק וספק-ספיקא כדאי להוציא יותר מפרוטות אחדות!

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חיך, ואמר:): אין כוונתי שמיד לאחרי צאת השבת ירוצו ל"שדה-תעופה", וכל אחד יעלה על אווירון מהיר (גם אם יצטרך לשלם סכום גדול ביותר) שנוסע למקום אחר, כדי לבוא בעצמו למסור ולהודיע ע"ד ההוראה ד"עשה לך רב"...

ישנם כמה וכמה דרכים ואופנים למסור הוראה זו באותה מהירות ויעילות - ללא בזבז של נסיעה באווירונים! הנהגה כזו - שייכת לעולם התוהו... ואילו כשנמצאים בעולם התיקון (שצריך אמנם "תיקון") - יש להתנהג בסדר מסודר כו'. אם כי לפעמים יש צורך בתנועה של "בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה.

"ווילדע מנהגים"

"בנוגע להחלפת בגדי שבת שזה ווילדקייט [נוהג פראי] שאין כמוהו: הייסן אידן א היים גיין און וארטן ביז נאכ'ן זמן, און צוליב דעם אפהאלטען תפלת ערבית, עס איז א מנהג אין אונגארין, אבער אין רוסלאנד האט מען דערפון ניט געוואוסט [להורות ליהודים ללכת הביתה ולהמתין עד אחרי הזמן, ובגלל זה לעכב את תפלת ערבית, כך הוא מנהג הונגריה, אבל ברוסיה לא ידעו מזה]"

יומנו הפרטי של מזכיר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, הרה"ח ריל"ג גרונר, מיום תשעה באב תשמ"ח (כקביעות שנה זו)

ע • ו

כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשני לברר אצל הרבנים, חברי הבד"צ [דשכונת קראון הייטס] שי:

א) אם מותר לו להתוועד בשבת חזון שנה זו, הטעם לחיוב, כיון שזה מספר חדשים שמתוועד בכל שבת, אם אין בזה ענין של פרהסיא.

ב) במנחת שבת, איזה פרקי משניות אומרים [אבלים אחרי התפילה] כרגיל כלים ומקוואות או מועד-קטן.

ג) אם אומרים [אחרי המשניות] "ר' חנניא בן עקשיא".

תשובתם:

א) מפני טעם הנ"ל מותר להתוועד.

ב) אומרים פרק ג' דמועד קטן (ולמדים זה מפסק'דין הרמ"א שאין אומרים אז פרקי אבות בקביעות כזו).

ג) אין לומר "ר' חנניא בן עקשיא" - כיון שסיום פרק הנ"ל הוא אגדתא.

הנהגה בפועל:

הרבי התועד כרגיל, ביאור פירוש רש"י ריש פרשת דברים, ביאור ענין בלקוטי לוי יצחק, בשיעור הרמב"ם. לא ביאור משנה בפרקי אבות ולא בהלכות בית הבחירה. בסיום תפלת מנחה אמר פרק ג' דמועד קטן.

אחרי תפלת מנחה הכריזו שזמן תפלת ערבית יהיה בשעה 9.20 (ועשר רגעים אחרי הזמן). אחר-כך שאלני הרבי הלא הזמן הוא 9.09, ועניתי שהטעם הוא בכדי לאפשר לציבור להחליף נעליים, ותמה עליי, סיפרתי לרבי שבכמה מקומות מחליפים גם בגדי שבת לפני תפלת ערבית, והי' זה לפלא גדול, ובקשני שאראה לו איפה כתוב על דבר זה, והראיתי המובא בספר ט' באב שחל בשבת, שמביא מכמה וכמה קהילות חסידיות שכך נהגו.

אמר הרבי שביעקאטרינסלאוו לא היה נהוג דבר זה, ובעיני זה בלתי מובן, לאחר שבביל זה זמן ערבית וכו'.

בנוגע לאמירת פרק ג' במועד קטן במנחת שבת שאל הרבי: לכאורה פסק זה בלתי מובן, כי בנוגע לסעודה אומרים שעד השקיעה אוכל כסעודת שלמה בשעתו בשר ויין, ובאותה שעה אומרים שאין ללמוד כרגיל רק מועד קטן!

אמרתי שהרמ"א פוסק שני הלכות הללו, שאין אומרים פרקי אבות, ושאוכלים וכו'. וזהו שאלת הט"ז, אבל המגן אברהם פוסק כנ"ל, ואנחנו הולכים אחרי המגן אברהם. וענה הרבי: זה בלתי מובן.

אחרי תפלת מוסף בשבת אמר לי שהוא לא יתפלל לפני העמוד ביום ראשון ומישהו יתפלל [בשעתו לא אמר לי הטעם, וחשבתי היות שנוהג להתפלל שחרית עם תפילין ובכדי שלא לחלק מתפלה לתפלה החליט שלא יתפלל כל התפלות לפני העמוד].

במוצאי הצום הבדילו בבית הכנסת והמבדיל התחיל עם הפסוקים "הנה אֵל ישועתי", ואמרתי לו שיתחיל מברכת "בורא פרי הגפן", ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שיגמור הפסוקים.

אחר-כך כשנכנס לחדרו שאלני למה אמרתי לא לומר הפסוקים. אמרתי שכך כתוב בס' ט' באב שחל בשבת.

שאל הרבי מהו מקורו ולא הי' ברור שם, ואמר: ס'איז א ווילדע זאך ניט זאגן די פסוקים [זה דבר פראי מוזר לא לומר את הפסוקים ("הנה אֵל ישועתי")], שהרי במוצאי יום טוב אומרים זה.

והוסיף: דאס איז דער טעם פארוואס איך האב ניט געוואלט דאווענען פאר'ן עמוד, צוליב די ווילדע מנהגים [זה הטעם מדוע לא רציתי להתפלל לפני העמוד, בגלל

המנהגים הפראיים המוזרים הללו].

שאלתי: איזה מנהג נהגו שהוא פראי?

ואמר: איך בין ניט זיכער בנוגע דעם קדיש נאך מפטיר צו מנחה [אני לא בטוח בנוגע לקדיש אחרי מפטיר במנחה].

אמרתי שכן הוא בשער הכולל, וכן נוהגים כל השנים, וצחק.

אחר־כך דיבר עוד הפעם בנוגע להחלפת בגדי שבת שזה ווילדקייט [נוהג פראי] שאין כמוהו: הייסן אידן א היים גיין און וארטן ביז נאכ'ן זמן, און צוליב דעם אפהאלטען תפלת ערבית, עס איז א מנהג אין אונגארין, אבער אין רוסלאנד האט מען דערפון ניט געוואוסט [להורות ליהודים ללכת הביתה ולהמתין עד אחרי הזמן, ובגלל זה לעכב את תפלת ערבית, כך הוא מנהג הונגריה, אבל ברוסיה לא ידעו מזה].

והוסיף: הרבנים כאן חברי הבית דין מעולם לא היו ברוסלאנד [ברוסיה], און דו ביסט אויך ניט געווען דארט [וגם אתה לא היית שם].

נ.ב. כשחל ט' באב (או נדחה) במוצאי שבת קודש, נהג כ"ק אדמו"ר שליט"א לחכות בחדרו עד אחרי צאת הכוכבים בכדי להחליף הנעלים לפני תפלת ערבית, אבל לא הבגד של שבת.

מנהגי תשעה באב

מובן ופשוט שעליהם להוסיף אומץ בעבודתם הרחבת חינוך הקדוש מבלי התחשב עם הפרעות ומנגדים, ומה טוב בהתחשב עם הנקודות שבמכתבי הקודמים היינו שלא לפזר הכחות בענינים שהם לא מתפקידם; הראשון והעיקרי, ויה"ר אשר חפץ ה' בידם יצליח להגדיל תורה ביר"ש טהורה שאז לימודה באופן דוכה נעשה סם חיים.

בהנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב, הנה עד חצות היום הרי לימוד משניות דאחרי התפלה הוא בפרקי דתענית ומו"ק הידועים, ולאחר חצות היום הרי נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בת"ב, עיין בהיום יום ליום זה.

בענין הליכה לבית הקברות הרי אף שנזכרה בספרי הוראה לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נוהג כן, אפשר אחד מהטעמים כיון שאי אפשר לטבול ביום זה מקודם לזה במקוה, ועד"ו מצאתי בנימוקי או"ח תקנ"ט להרה"צ ממונקאטש. ומ"ש שם שיש הולכים מבחוץ, גם באופן זה לא ראיתי נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויש לבאר גם זה ע"פ מ"ש בכ"מ שגם ע"י ההבטה וראי' בבית החיים נעשה איזה קישור ובמילא גם זה יש לקשר עם העדר הטבילה הנ"ל...

(אג"ק כ"ק אד"ש ח"א ענ"ו שר"ז)

עבודת השמחה

אין פירושו של דבר שהשמחה היא שמחה של "נעבעך", שהרי היא רק בגלל שהרבי ציווה לשמוח, "דער רבי האט געהייסן פריילאך זיין" - ההיפך הוא הנכון: כאשר השמחה היא רק בגלל מה שאנו מרגישים שיש לנו על מה לשמוח, הרי השמחה היא מוגבלת לפי אופן הדבר המשמח, שהוא סוף סוף מדוד ומוגבל. רק עד כמה שהדבר משמח, כך תהיה השמחה.

משא מאלף אודות עבודת השמחה עתה מהרה"ח חלוי"צ שי" גינזבורג

• • •

ר' מענדל שמח בבית האסורים

סיפר המשפיע ר' מענדל פוטרפס: כאשר נשלחתי, בגלל "עוונותי הרבים" נגד המשטר, אל מחנה העבודה בסיביר, שהיתי בצריף ענק יחד עם אסירים מכל רחבי ברית-המוצות, מכל הגוונים ומכל הסוגים של תושביה. הצד השווה בכולם היה מאסרם כ"אויבי-העם" על-ידי המשטר הבולשביקי.

הגורל המשותף לכולם יצר במשך הזמן בין האסירים מעין אחווה, עד כמה ששייך לומר דבר כזה בין אנשים שונים כל כך, בבחינת אחים לצרה.

אחרי מספר ימים במקום, היו האסירים מסתגלים בדרך כלל לצורת חייהם החדשה, לעבודת הפרך עד כלות הכוחות, לקור המקפיא, לכל ההשפלות של ה'נאטשאלניק' וחבר מרעיו, למנת הלחם הזעומה, ולכל מה שמקום כזה אמור להביע.

בדרך כלל האסירים משלימים עם גורלם בדומיה, ואף מנסים לבלות את הזמן שנתר, כאשר שהו בצריף בלילות החורף הקשים, בסיפורים על חייהם הקודמים ועל דא ועל הא, כאשר גם קולות צחוק ושמחה בוקעים מתוך אפילת המצב. היה בכך הרבה מן השוני, כאשר פעם בתוך כל ההמולה הזאת נשמע לפתע בכי שכולו יגון ואנחה, של מישהו שניכר כי איננו יכול בשום אופן לשאת את גורלו.

מה אירע לך, אחא, ומדוע תבכה, שאלוהו הסובבים אותו. והרי כולנו סובלים יחדיו,

כולנו 'בסירה אחת', ועם זאת אנו ממשיכים לחיות ואף לשמוח ולצחוק - ומדוע אתה בוכה?

איך לא אבכה, עונה אותו אסיר כאשר כל כולו אומר צער יגון ואנחה, כאשר אני נזכר במה שהייתי בעבר, ומשווה זאת למצבי עתה: רופא מהולל הייתי וכל נכבדי העיר שיחרו לפתחי. הייתי מקובל ביותר בחברה הגבוהה, וכולם איחלו לעצמם לזכות בקשר עמי. כל משאלה שלי התמלאה ברגע בו הוצאתי אותה מפני. לא חסר לי לא כסף ולא כבוד ותהילה. ועתה - אני נמצא בעירום ובחוסר כל, עובד עבודת פרך בזויה, זוכה לקיתונות של עלבונות והשפלות ללא הרף מן ה'נאטשאלניק', וחיי אינם שווים מאומה. האם אלו חיים בכלל,

. לא מביא
אותך לידי צער
ודמעות? אני,
עונה ר' מענדל
בחיוך, הייתי
בעבר חסיד,
לפחות ניסיתי
להיות כזה - ואת
זה לא יוכל איש
לקחת ממני!

האם אפשר בכלל להעלות על הדעת לשמוח במצב כזה?!

נענה אסיר אחר ואמר: וכי רק אצלך המצב כזה? ומה אומר אני, שהייתי עורך־דין מצליח, כולם ביקשו את קירבתי, ישבתי תמיד בין ראשי ונכבדי המקום, כל תענוגי העולם היו פתוחים לפניי, ועתה - נפלתי למקום ארור שכזה.

ומה אומר אני, נענה השלישי, שהייתי חבר בכיר במפלגה והכל רעדו למוצא פי, מילה אחת שלי הספיקה כדי שכולם ירוצו למלא את חפצי ולהשביע את רצוני - מאין באתי ולהיכן הגעתי ונפלתי.

כיוון שנפתח הפתח, התחיל כל אחד מן האסירים לספר את סיפורו האישי, עד כמה מסכן ואומלל הוא עתה לעומת מה שהיה בעבר ראש ונכבד, עד שכל הצריף הפך לתאניה ואניה, כשפניהם של כל הנוכחים מביעים כל כולם צער יגון ואנחה.

היחיד שישב וחיך היה המשפיע ר' מענדל, שלא לקח חלק בכל המספר ההמוני הזה, וארשת פניו העידה בו יותר ממאה עדים שאין הוא שותף בכל הצער והיגון השוררים במקום, דבר שהתמיה את שאר הנוכחים הסובבים אותו.

אחד האסירים לא התאפק ופנה ישירות אל ר' מענדל: ומה אתה, אחא, מחייך - האם לא היית בעבר בעמדה חשובה, האם המצב העלוב שלנו כיום לא מביא אותך לידי צער ודמעות?

אני, עונה ר' מענדל בחיוך, הייתי בעבר חסיד, לפחות ניסיתי להיות כזה - ואת זה לא יוכל איש לקחת ממני!

הכח לשמוח, הוא מציווי הרבי

גם בימים בהם אומרים חז"ל כי "ממעטין בשמחה", מפרש הבעל שם טוב כי ממעטין



את העניינים הבלתי רצויים של חודש זה - דווקא על ידי שמחה באופן המותר. ולכן נצטוונו במיוחד ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, לחפש דווקא בימים אלו הזדמנויות רבות ככל האפשר להרבות בשמחה באופן המותר, על ידי סיומי־מסכת ברוב עם בכל מקום, לשתף בכך גם ילדים קטנים, ולהזכיר תוך כדי כך על צדקה המקרבת את הגאולה ועל אהבת ישראל המביאה את הגואל.

השמחה בימים אלו דווקא מדגישה לנו כי שמחה אינה רק כאשר גלוי וברור שיש על מה לשמוח, אלא (ראה ד"ה מרגלא בפומיה דרבא, י"ז כסלו תשמ"ו) גם כאשר לא רואים ולא מבינים ולא מרגישים, הרי השמחה נדרשת מאתנו כעבודה. בלשון הרמב"ם (סוף הל' לולב) "עבודה גדולה היא", ועלינו לעמול ולהתייגע שהיא אכן תהיה אצלנו בכל תוקפה ובכל עוצמתה תמיד.

גם בשעה שלא רואים סיבה גלויה לשמוח, גם כשנדמה שאין על מה לשמוח - גם אז, ודווקא אז, נצטוונו לשמוח. לא רק בשמחה רוחנית ופנימית, אלא שמחה חיצונית וגלויה, לחפש כל אמצעי נוסף שיגביר את השמחה באופן המותר, כדי שזו תוסיף ותגדל ותתעצם יותר ויותר.

כי שמחה אין פירושה הדחקה הצידה של הבעיות והתעלמות מלטפל בהן. ובוודאי שאין זו התעלמות ואדישות ח"ו מהמאורעות שקורים לאחרונה בהם נפגעו לצערנו כמה וכמה יהודים, והרי כל יהודי הוא "עולם מלא".

אין פירושו של דבר שהשמחה היא שמחה של "נעבעך", שהרי היא רק בגלל שהרבי ציווה לשמוח, "דער רבי האט געהייסן פריילאך זיין" - ההיפך הוא הנכון: כאשר השמחה היא רק בגלל מה שאנו מרגישים שיש לנו על מה לשמוח, הרי השמחה היא מוגבלת לפי אופן הדבר המשמח, שהוא סוף סוף מדוד ומוגבל. רק עד כמה שהדבר

משמח, כך תהיה השמחה.

ואילו כאשר השמחה היא לא מפני שאנו מרגישים שיש על מה לשמוח, אלא משום שהרבי ציווה על כך - הרי הכוח לשמוח הוא בלי-גבול, והשמחה כולה היא בלתי-מוגבלת. כיוון שהיא לא בכוחותינו-אנו אלא בכוחות של הרבי, הכוחות האלוקיים שאינם מדודים ומוגבלים כלל וכלל.

ולכן גם הפעולה והברכה וההצלחה שעל ידי השמחה - כולל ובמיוחד הפיכת העניינים הבלתי-רצויים - היא בלי שום מדידות והגבלות, עד שהיא פורצת את כל הגדרים.

והעיקר - שהיא פורצת ומבטלת בביטול מוחלט את גדרי הגלות, ואפילו את גדרי הגאולה, ומביאה תיכף ומיד ממש את הגאולה האמיתית והשלימה, כשמלכנו משיחנו בראשנו. ואז נראה ונגלה שיש על מה לשמוח גם בעיני-בשר הגשמיים כפשוטם, ואפילו לעיני כל הגויים, "ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקיננו".

**הרבי ציווה על
כך הרי הכוח
לשמוח הוא בלי-
גבול, והשמחה
כולה היא
בלתי מוגבלת.
כיוון שהיא לא
בכוחותינו-אנו
אלא בכוחות**

שירת הגאולה כבר לפני הגאולה

ראוי להזכיר את דברי השל"ה המפורסמים (חלק תורה שבכתב פרשת בשלח) שהובאו בשיחות הרבי שליט"א בתקופת מלחמת המפרץ (שיחת ש"פ בשלח תנש"א הערה 153 - סה"ש תנש"א ח"א ע' 300). על מאמר חז"ל "ביקש הקב"ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, חזקיה שעשית לו כל הניטים הללו ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח"?! וכך הפסדנו אז את הגאולה.

שואל השל"ה: לכאורה זו פליאה ותמיהה עצומים, שהרי מפורש בתנ"ך. שחזקיה אמר שירה על הניסים שקרו לו, ואפילו נוסח השירה, "מכתב לחזקיה ... חי חי הוא יודוך", מפורש בתנ"ך. איך אומרים חז"ל שחזקיה לא אמר שירה?!

והוא מבאר: אכן, הוא אמר שירה, אבל מתי - רק אחרי שקרה הנס!

התביעה ממנו מדוע לא אמר שירה, התביעה שמנעה לעשותו משיח, הייתה: היכן היית עד עתה. מדוע נזכרת לומר שירה רק עכשיו, אחרי הניצחון והרפואה. מדוע לא אמרת שירה קודם, כאשר היה דומה שאין שום סיכוי: כאשר סנחריב הקיף את ירושלים בחיל עצום, ואיים שאם רק כל חייליו יירקו, ירושלים כולה תטבע ברוק.

כאשר שבנא וסיעתו, חברי הסנהדרין, ארגנו אופוזיציה חזקה נגד חזקיה בתוך ירושלים למסירת העיר למלך אשור. כאשר המצב היה נראה אבוד וחסר שום שמץ

של תקווה לחלוטין - מדוע אז לא אמרת שירה, מדוע אז לא התחלת לרנן ולשבח להקב"ה על הניסים הגדולים שבדודאי יעשה, על ההצלה והישועה האלוקית הפלאית שבדודאי תבוא תיכף ומיד ממש?!

אמנם היית בביטחון מוחלט בדברי ה' ובדברי הנביא ישעיה, עד כדי כך שאמרת שאין לך צורך אפילו להתפלל, "אני ישן על מטתי" במנוחה ובשקט ובביטחון מוחלט שהנס בוא יבוא, כדבר ה' בפי נביא הישועה אבל שירה עדיין לא אמרת כל זמן שעוד לא ראית את הנס. ולכן אינך יכול להיות משיח!

ומוסיים השל"ה: והו מה שהפסוק מדגיש בקשר לגאולה האמיתית והשלימה: "שירו לה' שיר חדש" - "שיר חדש" לשון זכר. לא כשאר הגאולות הקודמות, עליהן נאמר "שירה חדשה" בלשון נקבה, כי היה אחריהן עוד צער גלות נוספת, כשם שהנקבה יש לה צער לידה, אלא שיר הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחריה עוד גלות וצער, כמו זכר שאין לו צער לידה.

את השיר הזה, שיר הגאולה האמיתית והשלימה, אומר השל"ה, יתחילו לשיר לא רק אחרי הגאולה, כשכולם יראו בעיני בשר את הגאולה, אלא גם ברגעים האחרונים לפני שתבוא הגאולה בפועל לעיני־בשר, כאשר יהיה נדמה כי המצב נמצא בתחתית השפל ואין שום סיכוי לצאת ממנו. השיר השמחה והריקודים על הגאולה בזמן ובמצב כזה יהיו נדמים כשגעון מוחלט. ובכל זאת, כמו שנאמר "תשורי מראש אמנה", יתחילו לשיר מראש, עוד לפני שיהיה אפשר לראות משהו בגלוי, מתוך אמונה וביטחון מלא בגאולה הממשמת ובאה תיכף ומיד ממש.

ודווקא שיר זה הוא מה שיביא את הגאולה בפשטות ובפועל ממש לעיני כל בשר. כפי שאומר הרבי מלך המשיח שליט"א "נוסף על רגש הכוסף והתשוקה והגעגועים להגאולה (עד עתה), צריך להיות עכשיו גם ובעיקר רגש השמחה (שפורצת גדר... - לא רק פריצת גדרים הגלות, אלא גם ובעיקר פריצת גדרים הגאולה... מזה שהגאולה באה בפועל ממש ברגע זה ממש".

"ובפרטיות יותר: ביחד עם התפילה, הבקשה והדרישה מהקב"ה שיביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, שהיא מתוך רגש של צער ומרירות... על אריכות הגלות, שבאה לידי ביטוי בהצעקה מקרב ולב עמוק "עד מתי, עד מתי, עד מתי!"... חדרות הן (גם ובעיקר) ברגש השמחה, ושמחה גדולה ביותר שבאה לידי ביטוי בהשירה, מצד גודל הבטחון ש"הנה זה (המלך המשיח) בא", וכבר בא!"

"יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד"



באותם מקומות סדרי הישיבה
 הם באופן שחלק מימי הקיץ, כולל
 ימי "בין המצרים", הם בתקופת
 החופש, יתאספו תלמידי הישיבות
 גם מעצמם בכל מקום ומקום
 על מנת להוסיף בלימוד התורה,
 ובפרט הלכות התורה, ביתר שאת
 וביתר עוז"

לזכות

הוד כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א
 מהרה יגלה ויגאלנו אכי"ר

•
 לזכות

ר' שמחה בן אסתר שיחי
סולמניאן
 לרגל יום הולדתו י"ג מנ"א להצלחה מופלגה
 ברוחניות ובגשמיות

לע"נ

מרת רבקה בת ר' צבי ע"ה
שפריצער
 נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב

לע"נ

הרה"ח ר' משה נחום בן ר'
מרדכי מענדל ע"ה
קדנר
 נלב"ע כ"ב ניסן ה'תשע"א

לע"נ

הרה"ח ר' אהרון מענדל בן
 ר' מרדכי ע"ה
 נלב"ע ד' מנ"א ה'תשס"ח
 ומרת נחמה לאה בת ר'
זוסיא ע"ה
 נלב"ע כ' מנ"א תשנ"ז
חזן

לתרומות והקדשות

ארה"ק - 072.224.4200 | חו"ל - 770.893.9489